

Géczi János

A helyről

Baka István szenvedéstől szédült arca jelenik meg előttem azóta mindenhol, amióta eltemettük belőle Szekszárdon azt, ami az ember volt. Nem a versei, nem a mondatai, nem a hangja kísért, hanem az a beomlott arc, amely az övé volt valamikor, de egyszerre csak a miénk lett.

Stendhal a római Caracalla-thermák romjára mondja — valahol az 1928-as naplójában —, hogy olyan kevés a forma abban az épületben, hogy egyebe sincs, mint a valósága.

A halott Baka István arcára látok azokban a fényképekben is, amelyek Iliá Mihály hatvanadik születésnapján készültek Tápén, egy kocsmában, s ahol Baka — talán utoljára — megfeledkezett a hasfalára kivezett bélszájról, a felragtapaszozott nylonzacskóról; mindenki (majdnem mindenki) jelen volt ott, akit kényes ízlése megtúrt maga (és mások) mellett. Még voltak verstervei, szegyenkezve büszkélkedett azzal, hogy nemi vágya megmaradt, miközben öngyilkosságra készülődött; nem akart betegség, Isten, szenvedés, azaz nem maga által meghalni.

Baka mégsem önkezével vetett véget az életének. Hitte, hogy amiben van, még nem a vég, s különösen, nem az ő vége.

Az arca sem vált viaszossá, csak valami kékesszürke szín regnált rajta és a szakálla, hiába nyírták le az exitus után, tovább növekedett. Viszsanótte a szokásos tépett, szétálló fazonját; a sok ősz szőrszál nem állt össze barátom állán keretté — pedig ő mindig ilyesmit várt volt el attól.

Jobb szemüregében, közel a lehunyt, vékony szemhéj halánték felé kifutó sarka alatt vízcsepp ült: nem is vízcsepp, hanem lencsényi jégmorzsa, amely lassacskán vízzé olvadt, ahogy a tömeg miatt melegedni kezdett a ravatalozó, s olvadni Baka lehűtött teste.

Aztán az elkövetkező másfél órában sorra megjelentek a Baka-motívumok, a tigrisliliom, az egy szál rózsás lányok, a setét bíborlevelű meggyfa, a búcsúzkodók, az adysta gesztusok, a félszeg mellékalakok: akár egy isztriai kriptá haláltáncot ábrázoló freskóján.

Baka mindig szerette a részleteket, talán nem is túra a teljeset, az egészset. Gondolom, ezért vágyott vissza a saját múltjába is. Hiába volt

---

Juhász Gyula óta a legszegedibb költő, mégis szekszárdinak tudta magát, prózái helyszíne rendre a szülőváros, versmotívumai legtöbbször nem Leningrádból, akkor Szekszárdról való. Szegedi halott se akart lenni, holott végül kibékült lakhelyével — neki a hely kellett, ahol biztonsággal ellehet a jövő időben is.

Ami a helyről, a vidékről, a részletekről tudhat a kortársi költészet: azt legpontosabban Baka Istvántól tudhatja. Ezért volt programos, ezért állt ki a fergeteges irodalmi élet szélére, ezért mondott ki inkább egy boszorkánnyá lett cseresznyefát, teremtett-másolt magáról egy képzeletbeli költőt, ezért tudta a Tiszát bámulni. Az ő lényege a helyi jelenlétben van, mondta, abban, amelyet áttekinthet, érthet és tényszerűen gyűlölhét.

*

Zoé, azaz Szilágyi Zoltán Éva, akinek mostanság zárt be a kamarakiállítását a veszprémi Kisgalériában, semmi mással nem foglalkozik, mint a helyben létezés lehetőségeivel. Agresszív és narratív csendéleteket rajzolgat nap mint nap mindenféle ócska holmokra, s persze, hogy silány ceruzával, filccel, művészettörténészektol kapott olajjal: az ő punkos világához ezek is, akárcsak az intenzív melléalakozás és a harsogó részletek, kellékek.

Pedig, fel kell fedezni, Zoé egész képvilága Veszprémre reflektál. Veszprém jelei másznak át grafikusunk lapjaira, aztán ott festői jelenelekbe rendezik magukat, patkányokkal, véres fogsorú kutyákkal, tetovált, maszturbáló fiúkkal, szétrombolt, meztelen nőekkel, házfalakkal és önkormányzatilag megszüntetett és talán újraalapítható Művészetek Házával.

Szilágyi Zoltán Éva előbb kitalálta azt, hogy ő művész, majd pedig, hogy milyen művész s végül ezt meg is csinálta. Ezzel pedig máris a nyolcvanas évek végi — kilencvenes évek eleji, a művész- és művészetkonstruáló, határozottan nemzetközi prondban gondolkodó alkotók közé állt be.

Csak éppen helyszínt talált önmegvalósulásához, éppen olyan nagyságú terepet, amelyet még be lehet lakni, rá lehet látni a benne élők életére, s mi több, reflektálni is szabad? kell? rá, hiszen az ilyen életetek sajátja, hogy állandóan kiköveteli: jónak, arányosnak és tisztességesnek neveztessek. Sejtethető, miféle választ adna Zoé, ha a válaszolgatásra ideje lenne, ő azonban, mint a laza, mellékesen rajzoló, részletekkel bajlódó, zilált társai mással foglalkozik: élni akar.